

Presentatie Jaarboek Parlementaire Geschiedenis 2018

Toespraak door de Voorzitter van de Tweede Kamer, Khadija Arib

---

Dames en heren,

Eerder dit jaar mocht ik, ook hier in de Oude Zaal, het boek van Carla Hoetink in ontvangst nemen ('Macht der gewoonte'), over regels en rituelen in de Tweede Kamer in de periode vanaf 1945.

De presentatie van het Jaarboek Parlementaire Geschiedenis zou je inmiddels tot zo'n vast, terugkerend ritueel kunnen rekenen.

Als ik hier de zaal in kijk, dan is het voor mij een feest van herkenning.

Althans waar het de vorm betreft.

Inhoudelijk weet u op de tijdgeest in te spelen.

Niet hijgerig, maar wijs.

Niet 'quick-and-dirty', maar doorwrocht.

Met het Jaarboek overstijgt u de waan van de dag, door het historisch perspectief er nadrukkelijk bij te betrekken.

Ook dit jaar raakt u met het thema – 'regio versus randstad' – zo'n actuele snaar.

Zeker als je kijkt naar wat er in de landen en werelddelen om ons heen gebeurt.

Neem de Verenigde Staten, waar diepgaande politieke verschillen zich aftekenen volgens de lijnen van grote steden versus het platteland.

Verschillen die leiden tot diepgaande kloven, die nauwelijks nog overbrugbaar lijken.

De sociologe Arlie Hochschild¹, zelf afkomstig uit het kosmopolitische San Francisco, doorkruiste enkele jaren geleden het platteland om te begrijpen wat haar onderscheidde van haar landgenoten in Zuid of Midwest Amerika.

Zij ontdekte dat er achter het cliché van de boze, witte burger, mensen zaten in rouw over economische achteruitgang, met gekrenkte trots over hun steeds beperktere mogelijkheden en angst over de toekomst van hun kinderen.

Het was haar ambitie om de zogenaamde 'empathiemuur' over te klimmen.

En om te begrijpen en te erkennen wat de ander drijft.

Omdat je alleen dan bruggen kunt gaan bouwen en politieke oplossingen kunt verzinnen.

---

¹ 'Socioloog Hochschild: Trump-stemmers zijn niet gek', Vrij Nederland, november 2018

Terecht wordt in dit Jaarboek gesteld dat er in Nederland van zo'n kloof langs regionale lijnen geen sprake – of nog geen sprake – is.

Om te beginnen zijn we natuurlijk een klein land, geen werelddeel.

En we hebben ook geen verleden in regionale afscheidingsbewegingen, zoals bijvoorbeeld in Spanje (de opstand van België buiten beschouwing gelaten).

Bovendien is de eenheid in ons land historisch gezien gebouwd op regionale verscheidenheid.

Dat neemt niet weg dat het belangrijk is om hernieuwde aandacht te hebben voor de spanning tussen regio en randstad, die ook in ons land aanwezig is.

Al was het maar om te voorkomen dat de verschillen worden uitvergroot en te scherp worden neergezet.

Het is interessant om – via het artikel 'Provincie en parlement' – het spoor terug te volgen.

Daarin lezen we dat het kiesstelsel dat we in Nederland sinds 1814 hebben, juist is voortgekomen uit de ambitie om regionaal particularisme tegen te gaan.

Tegelijk met de vorming van het Koninkrijk werd de nationale eenheid belangrijker dan de verscheidenheid.

Dat was een flinke omslag voor ons samengestelde land, dat bovendien relatief laat overging tot industrialisatie.

“De Staten Generaal vertegenwoordigen het gehele Nederlandse volk”, luidt artikel 50 van onze Grondwet, waarmee Gijsbert Karel van Hogendorp en de zijnen de zogeheten 'provinciale geest' destijds wilden bedwingen. En het afschaffen van het districtenstelsel in 1918 maakte dat verhaal rond.

Sindsdien zijn regionale afvaardiging van Kamerleden en voorkeurstemmen de belangrijkste middelen om evenredige vertegenwoordiging te waarborgen.

Dat roept de vraag op hoe het gesteld is met die evenredigheid?

In hoeverre vertegenwoordigt de Tweede Kamer in deze tijd “het gehele volk” - daarbij rekening houdend met de mensen in de regio?

En zijn de huidige manieren om die evenredigheid te bevorderen genoeg?

Het zijn vragen die ik hier niet één, twee, drie kan beantwoorden, maar dat ze onderzocht moeten worden is zeker.

Die noodzaak dringt zich bijvoorbeeld op bij het lezen van het artikel over de historie van het gasdebat in Groningen. Ik was daar niet zo lang geleden op werkbezoek, en de

verhalen van de bewoners in het aardbevingsgebied maakten ongelooflijk veel indruk op mij.

Het waren mensen die onzeker waren, gefrustreerd en boos, en die zich machteloos voelden.

Dat is ook wat blijft hangen als ik erover lees in dit Jaarboek: het beeld van een groep mensen in het verre Noorden, wier stem ook in Den Haag veel te lang niet gehoord werd.

Was de kennis over het klimaat in die tijd prematuur? Werd het nationale belang gewoonweg boven het gedeelde individuele belang gesteld?

En in hoeverre lag het gebrek aan erkenning voor de stem uit het Noorden, aan een gebrek aan de regionale vertegenwoordiging?

Naast de politieke oplossingen die nu geboden worden, kan het geen kwaad over die vragen na te denken.

Ook al is hier misschien geen sprake van een 'empathiemuur', er is zeker méér nodig dan maatregelen om het vertrouwen van de Groningers in de landelijke politiek te herstellen.

Wie zich luid en duidelijk uitspreekt over de evenredige vertegenwoordiging is Pieter Omtzigt, die in dit Jaarboek uitgebreid aan het woord wordt gelaten.

Mooi is het voorbeeld dat hij geeft over het debat rond kleine scholen.

Zo wees onderzoek enkele jaren terug uit dat kleinere scholen structureel slechter presteerden dan grotere.

Waar de kwaliteit van onderwijs in het geding is, moet de minister maatregelen nemen.

En dus lag het voor de hand om kleine scholen te sluiten. Maar dat het sluiten van een school in een krimpregio desastreus kan zijn, kan een belangrijke reden zijn om dat níet te doen.

Om dat soort belangen in het Kamerdebat een stem te geven, hebben we Kamerleden nodig die dat weten en het onder de aandacht brengen op de plek waar de besluiten worden genomen.

Juist bij dit soort onderwerpen komt het erop aan "de belangen van het gehele volk te dienen."

Omtzigt geeft tussen de regels aan dat hij in dit soort gevallen keihard moet knokken.

Dat het moeizaam gaat.

Wat zegt dat?

Nogmaals: is de regionale vertegenwoordiging in de Kamer voldoende in balans?

Voldoet het systeem van voorkeursstemmen en politieke partijen, die zelf voor afvaardiging zorgen?

Of moeten er in het stelsel zelf waarborgen worden ingebouwd?

Zoals u weet heeft de Staatscommissie Parlementair stelsel aangekondigd voorstellen te doen voor zulke waarborgen. Ik denk ook dat alle politieke partijen zelf, ook de middenpartijen, scherp moeten zijn op het erkennen van regionale problematiek – zeker als dat een spanningsveld oplevert met het landelijke belang.

Dat Kamerleden hierover ook zelfstandig publiceren, zoals Petra Stienen deed met haar boek over Heerlen, juich ik daarom toe.

Vanuit de Kamer zijn er meer initiatieven om de regio dichterbij te halen.

Bijvoorbeeld met rondetafelgesprekken: eind vorig jaar hield de Commissie Europese Zaken zo'n rondetafelgesprek in Maastricht.

Of met hoorzittingen, waarvoor we professionals uit het hele land uitnodigen om ons van informatie te voorzien.

En er zijn er de werkbezoeken, zoals mijn eigen bezoek aan Groningen, waarbij we met bewoners in gesprek gaan over onderwerpen die hen bezig houden.

Natuurlijk bevat het Jaarboek ook de bekende andere rubrieken.

Een aantal mooie necrologieën, waaronder eentje van Hans Wiegel over 'De koning van Emmen', Roelof Zegering Hadders.

Het parlementaire jaar in vogelvlucht, altijd goed om te lezen.

En recensies, bijvoorbeeld over de politieke autobiografie van Jacques Wallage en de fantastische Thorbecke-biografie van Remieg Aerts, die ik allebei in ontvangst mocht nemen.

In één van de andere recensies betreurt men mijn besluit om de viering van het honderdjarig bestaan van het algemeen kiesrecht een jaar op te schuiven vanwege de invoering van het actieve vrouwenkiesrecht in 1918.

Waarom dat wordt betreurd?

Omdat de boeken over het algemeen kiesrecht die in 2017 waren gepland daardoor in kleinere kring moesten worden gevierd.

Misschien mag ik dat wat Haags regionalisme noemen?

Maar evengoed erkenning voor dat verdriet ;-)

Verder ben ik echt heel gelukkig met het Jaarboek en alle bijdragen over dit actuele thema.

Daar kunnen we weer een jaar mee vooruit!

Nogmaals heel veel dank!